

BLAGA & MISTERIJE

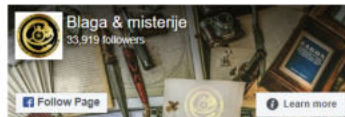

TOP 10 | RITAM VREMENA | DVORCI I NASLJEDE | MITOVI I LEGENDE | ZABORAVLJENA MJESTA | ZLOČIN I KAZNA | ISTRAGE I OTKRICA | SAJMISTE

DVORCI I NASLJEDE OBNOVE BAŠTINE SUDBINE BAŠTINE

JUSUF POSTHUMNO DOČEKAO SJAJ SVOG DVORA: procvat Maškovića hana i okolice nije zaustavila ni imovinsko-pravna trakavica

PIŠE: ANA MIČIĆ 25/11/2023, 13:32

Kada je Jusuf Mašković zamišljao svoj velebnj han, maštao je o mjestu gdje će se skrasiti jednog dana kada se vrati iz Carigrada. Htio je u svom rodnom mjestu sagraditi veličanstveni han ili karavansaraj koji bi, osim njemu kao raskošni ljetnikovac pod stare dane, služio primarno kao svratište trgovcima i konačište iscrpljenim putnicima.

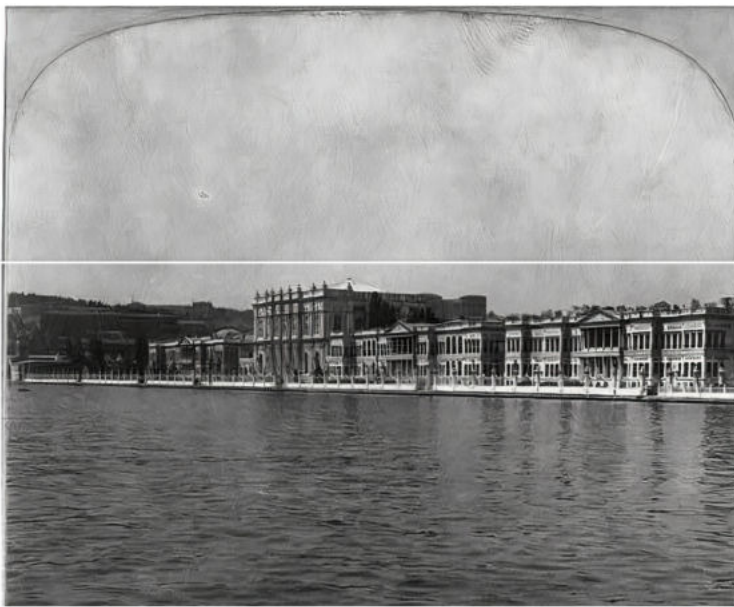
Maškovića Han FOTO: AM / Blaga & misterije

Tu su trebali imati na raspolaganju mogućnost noćenja, ali i dnevnog odmora i osvježnja za sebe i svoje konje. Iako su to bile osnovne svrhe ovog hana, dalo bi se naslutiti da je Jusuf imao puno veće planove s ovim objektom, s obzirom na visoku estetiku onoga što se uspjelo sagraditi do njegove prerane smrti.

Neke predaje svjedoče o monumentalnosti cijelog projekta gradnje. Jedna tako kaže kako su preplašeni Mlečani, umislivši da Osmanlije tamo grade moćnu tvrđavu, delegirali svoga arhitekta da istraži potencijalnu opasnost. Prema drugoj predaji iznos koji se utrošio za izgradnju je bio vrtoglavih tadašnjih 16 tisuća reala i šest tisuća dukata.

Maškovićevo uspon

Porijeklom iz skromne kršćanske obitelji Maškov, koja je služila turske gospodare u tada osmanskoj Vrani, mladi Josip (kako se originalno zvao, op.a.) je zahvaljujući svojoj proaktivnosti, malim, ali sigurnim koracima došetao do turskog dvora u Carigradu.

Poloha Dalmatizacija, Istanbul, 14. stoljeće, ILUSTRACIJA

Tamo je sticajem okolnosti, nakon desetljeća kontinuiranog rada i zalaganja, ali i na konto snalažljivosti te neobičnog prijateljstva, zaslužio poštovanje novog sultana Ibrahima (inače znanog kao Ibrahim ljudi). On ga je angažirao u mornarici gdje je vrlo brzo došao do titule admirala osmanske flote. U međuvremenu je 1644. godine započeo izgradnju svoga željenog hana, jednog od najambicioznijih projekata u tom dijelu Osmanskog carstva. Godinu kasnije je oženio trogodišnju sultanovu kcer, a niti punu godinu nakon je nesretno okončao na turskom dvoru pod nerazjašnjenim okolnostima. Iza sebe je, osim uciviljene udovice, ali i sultana (prema nekim izvorima, op.a.), ostavio nedovršeni han.

Gradnja hana naglo zaustavljena

Prema predaji, svojedobno je han svakodnevno gradilo 500-tinjak ljudi tih godinu dana, koliko je prošlo od početka gradnje do kapudan-pašine naprasne smrti u osvit 1646. godine. Izgradnja hana je u tom trenutku jednako naprasno zaustavljena, a posjed je ostao pod osmanskim upravljanjem još sljedećih pedesetak godina. Tako je izgradnja ovog objekta privedena kraju mnogo skromnije nego je paša prvotno zamislilo, a turska vojska ga je tek bazično osposobila za vlastito korištenje.

Iako nedovršen prema originalnoj zamisli, ovo je i dalje bio izrazito monumentalan objekt. Umjesto kao ljetnikovac, naposljetku je poslužio kao utvrda. To je bilo moguće jer je ipak građen tako, u islamskom srednjovjekovnom stilu, od fino klesanih kamenih blokova. Prostire se na površini od 3000 m². Tlocrtno je koncipiran pravokutno, u dva dijela s unutrašnjim dvorištem. Već dio je vjerojatno predviđen kao konačište za putnike i trgovce, dok je manji trebao poslužiti kao Jusufova rezidencija.

Matković Han FOTO: AM / Bloga & misterije

U han se ulazi sa sjeverne strane, kroz utvrđena, ujedno i jedina ulazna, vrata koja su dio glavne stambene zgrade, a još se nazivaju kapija. Veliko ulazno dvorište je dodatno omeđeno pomoćnim gospodarskim zgradama i hamamom - tradicionalnom turskom kupelji. Nasuprot, na južnom zidu, smješteni su konaci u nizu. Na kraju u toga niza s južozapadne strane je izgrađena džamija. Ove dvije cjeline su razdvojene raskošnim šedrvanom ili otvorenim paviljonom. Razveden je oštrim lukovima karakterističnima za taj stil gradnje, a ispod njega se nalazila česma s vodom.

Novi politički ustroj i vlasnici hana

1699. godine oslobođenjem dijela Dalmacije mirom u Srijemskim Karlovcima, svi posjedi u sklopu Vrane potpadaju pod Mletačku Republiku. Ista ih prosljeđuje plemićkoj obitelji Borelli.

Grb obitelji Borelli, ILUSTRACIJA

Oni su pak bili progresivni intelektualci i inženjeri koji su upravljali cijelim Vranskim feudom. Na svoje novostečeno močvarno tlo uokolo Vranskog jezera valjalo je nekako privući zemljoradnike. Tako su, među ostalim, intervenirali u okolišu raznim (za to vrijeme) naprednim zahvatima. Tako su proširili poljoprivredne površine i učinili svoje posjede prijemčivima ruralnim doseljenicima, koji će ih naposljetku nastaniti.

Svojim inovativnim pristupom u revitalizaciji toga zapuštenog, ali izrazito atraktivnog kraja, uz mnoge druge kmetove, privukli su tako obitelj Pelicarić. Njima su na korištenje dali gospodarski posjed na kojemu je sagrađen han. Zauzvrat su trebali obrađivati zemlju i upravljati imanjem te davati gospodaru dio prinosa. Uz to su pristali povremeno biti na raspolaganju lokalnim vojnim jedinicama. Zahvaljujući opsežnim projektima melioracije te ekološkim i ekonomskim pothvatima, zaustavljen je trend depopulacije vranskog posjeda. Samim time su utjecali na demografsku, kulturnu i vjersku sliku toga kraja te omogućili njegov daljnji rast i razvoj.

Maškovića Han FOTO: AM / Bloga & misterije

Agrarna reforma mijenja vlasničke odnose

I tako su Pelicarići radili na imanju i održavali ga, dok su Borellijevi proaktivno ordinirali svojim posjedima. Takav je suživot prevladavao sve do agrarne reforme. Prema tadašnjem Zakonu o likvidaciji agrarnih odnosa na području ranije pokrajine Dalmacije sva gospodarska zemljišta su se dodijelila dotadašnjim kmetovima koje su donedavni feudalski doselili na svoja imanja. Tako 1938. godine presudom Sreskog suda u Benkovcu (broj: Agr 1526/46), stanoviti trojac nasljednika pokojnog zemljoradnika u vlasništvo dobija gospodarska zemljišta, zajedno s hanom kao upisanom nekretninom na zemljištu k.č.br. 31.

S obzirom na to da isti nisu požurili upisati promjenu vlasništva u zemljišne knjige, nominalno je vlasnik ostao pokojni grof iz loze Borelli. Tome se očito nije pridavao neki značaj pa je tako jedan od njegovih potomaka odlučio potpuno ignorirati validnu presudu suda u Benkovcu. 1972. s Općinom Biograd na Moru sklopio je darovni ugovor kojim općini daje han, možda zbog dotrajalosti objekta i oštećenja koje je pretrpio u 2. svjetskom ratu. Kako se općina nije mogla upisati kao novi vlasnik u zemljišne knjige, tužila je potomka i u roku od (nit) 45 dana izravnala odnose. Maškovića han postaje državno vlasništvo, a općina dobija pravo korištenja.

Početak pravne bitke za kulturno dobro

Han naposljetku dobija status pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra i kulturnog dobra od nacionalnog značaja. Kao takav je upisan u Registar kulturnih dobara RH pod oznakom Z-1230 i na Listu kulturnih dobara od nacionalnog značaja pod oznakom N-38.

Bilo je relativno mirno do 2009. godine. Tada se pojavljuju potomci spomenutih zemljoradnika, uglavnom s dalekog zapada, koji odluče tužiti današnju Općinu Pakoštane, sljednicu Općine Biograd na Moru, koja se silom inercije upisala u zemljišne knjige po osnutku RH 1991. Tužbom su htjeli dokazati svoje pravo vlasništva nad nekretninom. Tu kreće ping-pong igra s presudama, na terenima Općinskog i Županijskog suda u Zadru, Ustavnog suda RH i Vrhovnog suda RH.

Nastavlja se...

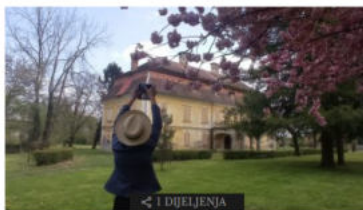
Ovaj članak peti je dio serijala "Obnove baštine" autorice Ane Mičić koji je objavljen u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. Serijal možete pronaći prateći ovu [poveznicu](#).

#BAŠTINA #BIOGRAD NA MORU #MAŠKOVIĆA HAN #OBNOVA #PAKOŠTANE #TURCI #VRANA #VRANSKO JEZERO #ZADARSKA ŽUPANIJA

VEZANE TEME: DVORCI I NASLJEĐE

SUSEDGRAD JE SAM: Ovako nestaje posljednji stari grad Medvednice

TRENK feat. EU: Kada se legendarni barun vraća svom dvorcu u Trenkovu?

OD KRALJEVA DO TEMPLARA: Legendarna Vrana gdje se čuvala kruna hrvatskih kraljeva ostaje neistražena i zarasla

Predstavljamo Dvorac umjetnika Oršić – Jakovlje, mjesto ushićenog stvaranja nadomak Zagreba

UPRAVO SE ČITA

Ubojstvo posljednjih vlasnika Poznanovca, Grete i Nikole Ritter do danas nije riješeno, a njihov dvorac naočigled svih nastavlja propadati

Kako je Marija Jurić Zagorka pisala Gričku vješticu istražujući stvarne slučajeve progona nedužnih žena

Na zemlji svetog Martina i danas stoji templarska crkva sagrađena na točki staroslavenskog svetog trokuta

Bio je to početak potrage za staklenim gradom, kad su Željko Malnar i Borna Bebek krenuli na istok pronaći čarobno mjesto iz drevnih pripovijesti

Nikola Zrinski sultanu je rekao da gradi tor za ovce, a zapravo je sagradio Novi Zrin, utvrdu od koje danas nije ostao ni kamen na kamenu

“Čuvaj se senjske ruke!” Zaboravljeni podvizi uskoka, legendarnih ratnika koji su reputaciju iskovali u kovitlacu totalnog rata

